

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Oostvaardersoevers (Programmatische Aanpak Grote Wateren)

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

26 juni 2020 / projectnummer: 3453

1 Advies voor de inhoud van het MER

Rijkswaterstaat wil samen met regionale partners¹ het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen onderling ecologisch verbinden in het project *Oostvaardersoever* om de basiskwaliteit te verhoren en tot een toekomstbestendig ecosysteem te komen. Het project moet een bijdrage leveren aan het ook op de lange termijn (ecologisch) bestendiger maken van het IJsselmeergebied voor de stijgende zeespiegel, meer en heftigere stormen en temperatuurstijging. Het project maakt deel uit van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW)² en de Agenda IJsselmeergebied 2050³ en geeft uitvoering aan maatregelen uit de Rijksstructuurvisie Amsterdam–Almere–Markermeer (RRAAM)⁴.

Rijkswaterstaat onderzoekt in een verkenning welke maatregelen effectief en kansrijk zijn. Deze verkenningsfase eindigt met een voorkeursbeslissing⁵. Voor het besluit hierover wordt een eerste fase milieueffectrapport (verder MER) opgesteld. De ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben de Commissie voor de milieueffectrapportage gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Essentiële informatie voor het MER

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over de voorkeursbeslissing van het project Oostvaardersoever het MER in ieder geval moet bevatten:

- duidelijkheid over de opgave en de hoofddoelstelling(en) voor Oostvaardersoever en de bijdrage aan de PAGW, de Agenda IJsselmeergebied 2050 en RRAAM;
- de milieueffecten van de onderzoeksalternatieven en het voorkeursalternatief en de mate waarin deze aan de doelstellingen kunnen voldoen. Maak hierbij duidelijk onderscheid in de effecten en doelen voor de binnendijkse gebieden Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen enerzijds en effecten en doelen voor het Markermeer anderzijds;
 - onderzoek de doorstroming van water, slib en voedingstoffen voor zover dit onderscheidend is voor de alternatieven;
 - geef inzicht in eventuele 'showstoppers' voor het project en hoe hiermee wordt omgegaan;
 - ontwikkel bij grote effecten op het landschap, dat onderdeel uitmaakt van de Zuiderzeewerken, een variant die past binnen de belevingswaarden en inhoudelijke waarden van dit gebied;
- inzicht of significant negatieve gevolgen aan de orde kunnen zijn voor Natura 2000-gebieden.

¹ De provincie Flevoland, de gemeenten Lelystad en Almere, Waterschap Zuiderzeeland, Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap.

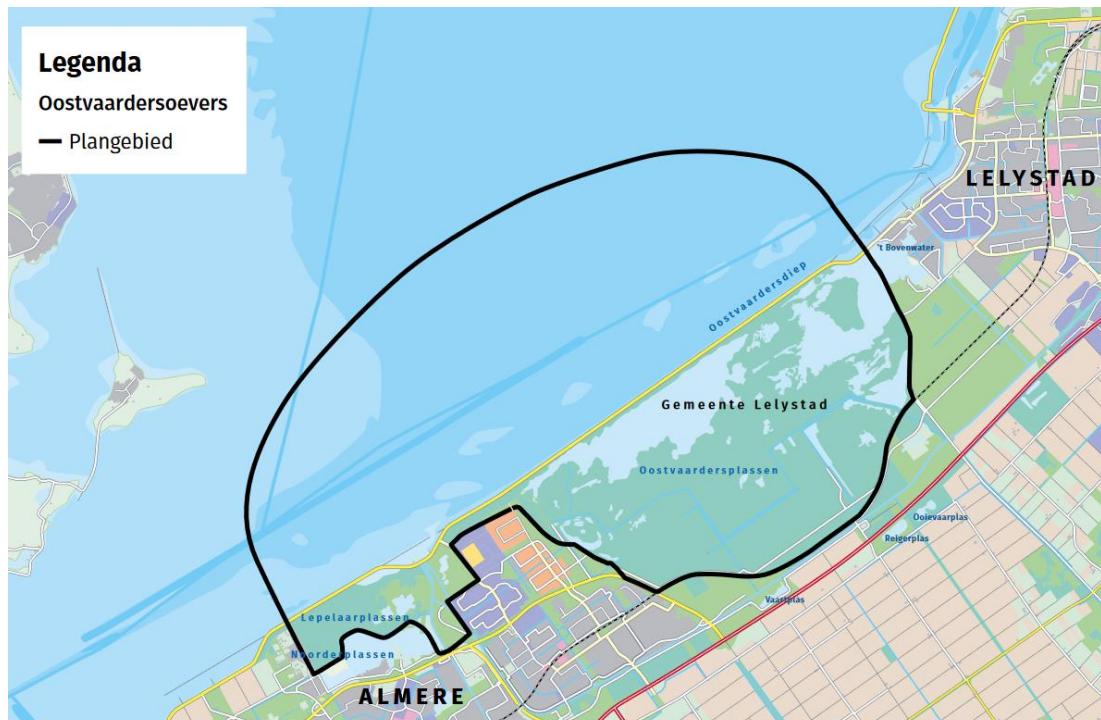
² <https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/water-ruimte/ecologie/programmatische-aanpak-grote-wateren/> en het advies van de Commissie: <http://commissiemer.nl/adviezen/3355>

³ Ministerie van IenW, 2018. Agenda IJsselmeergebied 2050 *Krachten bundelen voor het Blauwe Hart*.

⁴ RRAAM, 2013. Het advies van de Commissie hierover <http://commissiemer.nl/adviezen/2518>

⁵ De voorkeursbeslissing sluit de verkenningsfase af conform de MIRT-systematiek. MIRT staat voor Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport. www.leerplatformmirt.nl.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER voor de verkenningsfase moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau⁶ (verder: notitie R&D). Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de notitie R&D voldoende aan de orde komen.

Figuur 1 Het plangebied met daarin de Lepelaarplassen, de Oostvaardersplassen en een deel van het Markermeer. Bron: NRD.

Waarom een m.e.r.?

Het project doorloopt de MIRT-systematiek.⁷ Dit eerste fase MER gaat over fase 1/de verkenningsfase. In de verkenningsfase worden de mogelijke oplossingen voor de opgave onderzocht. De beste oplossing wordt vastgelegd in de voorkeursbeslissing. Voorliggend advies richt zich alleen op het eerste fase MER voor de voorkeursbeslissing. Het advies sluit aan op het eerder door de Commissie opgestelde advies over het beoordelingskader doelbereik PAGW⁸.

Onder de Omgevingswet is voor de voorkeursbeslissing een plan-MER nodig. Onder de bestaande wetgeving een Plan-MER vanwege kaderstelling voor de categorieën D9 en D10 van de bijlage bij het Besluit m.e.r. Na het nemen van de voorkeursbeslissing wordt het voorkeursalternatief verder uitgewerkt in de planuitwerkingsfase en vastgelegd in een projectbesluit onder de Omgevingswet. Hiervoor wordt een project-MER, met voorafgaand daaraan een nieuwe notitie reikwijdte en detailniveau opgesteld. Omdat nog niet zeker is of het besluit onder het nieuwe rechtstelsel van de Omgevingswet wordt genomen, kan het ook zijn dat het tweede fase MER wordt opgesteld voor een Projectplan Waterwet.

⁶ Markermeer – IJmeer *Natuurlijk* ontwikkelen, april 2020, Oostvaardersoevers, Notitie Reikwijdte en detailniveau.

⁷ Na de startbeslissing doorloopt het project drie fases: de verkenningsfase (ook wel fase 1), de planuitwerkingsfase (fase 2) en de realisatiefase. Elk van deze fases sluit af met een beslissing waarmee de opgave voor de volgende fase wordt vastgesteld.

⁸ *Programmatie Aanpak Ecologie Grote Wateren, Advies beoordelingskader doelbereik*, projectnummer 3355, Commissie voor de milieueffectrapportage, 2019.

De minister van Infrastructuur en Water (I&W) is initiatiefnemer voor het project Oostvaardersoevers. De minister voor I&W (coördinerend) en de minister van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit (LNV) zijn bevoegd gezag voor de voorkeursbeslissing en voor de m.e.r.-procedure.

Waarom een advies?

De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit – besluiten over de Voorkeursbeslissing.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door op www.commissiemer.nl nummer 3453 in te vullen in het zoekvak.

2 Doelstelling en kaders

2.1 Doelen, doelbereik

Doelen

Het project Oostvaardersoevers maakt onderdeel uit van de PAGW. Het projectdoel en de daaruit volgende maatregelen moeten daarom herleidbaar zijn naar de doelen voor dit programma. Voor Oostvaardersoevers zijn er daarnaast doelen vanuit onder andere de agenda IJsselmeergebied 2050 en vanuit de verschillende samenwerkingspartners. Het projectgebied kent daarnaast wellicht specifieke, eigen knelpunten waarom natuurdoelen niet gehaald worden.

Laat daarom in het MER op overzichtelijke wijze de samenhang zien tussen:

- **de hoofdoelen van de PAGW als geheel en voor het ‘grote water’ IJsselmeer en Markermeer.** Het hoofdoel is een ecologisch robuust systeem, oftewel het op orde krijgen van de ecologische basiskwaliteit die bestendig is voor veranderingen;
- **de hoofdoelen voor het project Oostvaardersoevers.** Laat daarbij zien wat de geconcretiseerde doelen vanuit de PAGW zijn voor Oostvaardersoevers;
- **de (neven)doelen voor dit project als geheel én voor Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen.** Geef daarbij duidelijk aan wat de hoofdoelen en ondergeschikte doelen zijn en spits deze ook toe op de drie deelgebieden.

Ga ook in op zaken die niet zozeer doelstelling, maar eerder **randvoorwaarde** zijn, zoals het kunnen voldoen aan de Natura 2000- en KRW-doelstellingen, behoud van de landschapskarakteristiek en het behoud van waardevolle cultuurhistorische en archeologische elementen (zie hoofdstuk 4 van dit advies). Laat deze analyse vervolgens de basis zijn voor de te onderzoeken alternatieven.

Wanneer is het voornemen succesvol?

Het project Oostvaardersoevers beoogt met een systeemverbetering een aantal doelen te bereiken, of ten minste de basisvoorwaarden daarvan op orde krijgen. Deze natuurdoelen

zijn veelal op soortniveau bepaald. Het is gezien het strikte beschermingsregime ook nodig om de effecten op deze soorten beschrijven. Om te bepalen wat de meest effectieve maatregelen zijn voor het hele gebied, is een analyse van de mogelijke *verbeteringen van de omstandigheden* voor deze soorten volgens de Commissie nodig als tussenstap. Deze analyse kan inzicht bieden op welk moment het voornemen voor het geheel en de deelgebieden als een succes kan worden beschouwd en als basis dient voor de voorkeursbeslissing. Ontwikkel zinvolle kwaliteitsindicatoren waarmee zowel doelbereik als effecten kunnen worden bepaald. Meer over het onderscheid tussen het doelbereik en de effecten van de alternatieven in hoofdstuk 4 van dit advies.

2.2 Beleidskader

De notitie R&D geeft een uitgebreid overzicht van het kaderstellende beleid. Ook is een (niet-limitatief) overzicht opgenomen van relevante wettelijke en beleidskaders. Geef in het MER aan of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga daarbij aanvullend in op:

- stroomgebiedbeheerplan Rijndelta;
- de onderdelen 'Landschap' en 'Cultuurhistorie' Agenda IJsselmeergebied 2050;
- het onderdeel Cultuurhistorische waardenkaart Flevoland uit het Omgevingsplan Flevoland;
- gemeentelijk monumentenbeleid Lelystad, Thema 'Inpoldering': Knardijk, Werkeiland, Gemaal Wortman, Houtribsluizen.

2.3 Besluiten

Besluitvorming na de verkenningsfase

Geef in het MER voor de verkenningsfase een samenhangend beeld van de vervolgbesluiten voor de planuitwerkingsfase en de realisatiefase. Maak duidelijk welke vergunningen en ontheffingen nodig zijn op basis van het voorkeursalternatief, wie daarvoor het bevoegde gezag is, de globale tijdsplanning en de wijze waarop medeoverheden en belanghebbenden hierbij betrokken worden. Laat in het MER zien welke maatregelen onderdeel zijn van de besluitvorming in de volgende fase en welke niet.

Omgevingswet

Op 1 april 2020 heeft de minister voor Milieu en Wonen de Tweede Kamer geïnformeerd dat de Omgevingswet later dan 1 januari 2021 in werking gaat treden.⁹ Inmiddels heeft de minister voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 1 januari 2022 als datum voor inwerkingtreding voorgesteld.¹⁰ Deze datum ligt ná de beoogde datum voor de voorkeursbeslissing over het project Oostvaardersoever. Beschrijf daarom in het MER de procedures en besluiten die doorlopen moeten worden, zowel mét als zonder de Omgevingswet. Maak daarbij duidelijk hoe (de stukken voor) de besluitvorming inspelen op de tijdens het project wijzigende wetgeving.

⁹ Kamerbrief inwerkingtreding Omgevingswet van 1 april 2020 (kenmerk 2020-0000174160)

¹⁰ Kamerbrief inwerkingtreding Omgevingswet van 20 mei 2020 (kenmerk 2020-0000238632)

2.4 Referentiesituatie en andere ontwikkelingen

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied zoals de Marker Wadden, en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten zoals het Strandeiland (IJburg 2) en de zandwinning Markerzand.

Op landelijk en regionaal niveau spelen daarnaast verschillende ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het project, denk aan de Regionale Energie Strategieën (RES-sen). Laat in het MER zien welke ontwikkelingen en onderzoeken relevant zijn voor het project Oostvaardersoever en maak kwalitatief duidelijk of en op welke wijze het MER hier rekening mee houdt.

Onzekere ontwikkelingen in het projectgebied, zoals door klimaatverandering, kunnen van invloed zijn op het uiteindelijke resultaat van dit project zoals ook als randvoorwaarde is genoemd in de NRD. De Commissie adviseert daarom in ieder geval het voorkeursalternatief op de lange termijn te toetsen aan de hand van de verschillende toekomstscenario's. Laat daarbij kwalitatief zien wat de ontwikkelingen kunnen betekenen voor de haalbaarheid van het doel en de effecten van het project.

3 Alternatieven en meekoppelkansen

3.1 Samenstellen van alternatieven

Navolgbaarheid

De notitie R&D bevat een uitgebreide beschrijving van drie onderzoeksalternatieven. Maak hierbij ook onderscheid in planonderdelen die vooral van belang zijn voor de Lepelaarplassen en de Oostvaardersplassen, voor het Markermeer en voor het geheel.

Laat ook zien welke bouwstenen en/of maatregelen het ontwerpproces zijn afgevallen en waarom deze geen plek in de gepresenteerde onderzoeksalternatieven hebben gekregen. Hiermee wordt het keuzeproces transparant en navolgbaar.

3.2 Komen tot het voorkeursalternatief

Transparant proces

Het voorkeursalternatief wordt samengesteld uit verschillende maatregelen uit de drie onderzoeksalternatieven. Hiervoor vindt een integrale afweging plaats op onder andere milieueffecten, kosten, draagvlak en haalbaarheid. In een toelichtend gesprek heeft Rijkswaterstaat laten weten dat er twee afwegingsmomenten in het MIRT-proces zijn waarop wordt besloten wel of niet met het project door te gaan. Maak dit proces transparant en navolgbaar, zodat inzichtelijk wordt hoe het milieubelang is meegewogen in het proces om te komen tot een voorkeursalternatief.

Bijdrage aan de doelen en samenstellen van het voorkeursalternatief

Naast milieueffecten speelt uiteraard ook de mate waarin de alternatieven de doelen bereiken een belangrijk rol in de afweging. Geef daarom, op een abstractieniveau passend bij de verkenningsfase, voor elk van de onderzoeksalternatieven en maatregelen aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd. Maak inzichtelijk:

- wat elk onderzoeksalternatief bijdraagt aan het bereiken van de doelstellingen in de verschillende deelgebieden en in het hele projectgebied;
- dat het voorkeursalternatief minimaal de beoogde bijdrage aan de doelen haalt; en
- in hoeverre het project bijdraagt aan de gebiedsdoelen in het kader van Natura 2000 en de KRW en;
- welke projectonderdelen belangrijk zijn voor het behalen van de nevendoelen.

Onderbouw op deze wijze de totstandkoming van het voorkeursalternatief. Beschrijf vervolgens welke optimalisaties en/of varianten onderzocht gaan worden in de planuitwerkingsfase en benoem of er mitigerende maatregelen onderzocht moeten worden om tot een vergunbaar plan te komen.

3.3 Meekoppelkansen in beeld

In de NRD wordt uitgebreid ingegaan op mogelijke meekoppelkansen. Om de gevolgen in beeld te kunnen brengen, is het nodig om de meekoppelkansen in voldoende mate uit te werken. Laat zien hoe rekening wordt gehouden met de negatieve of positieve gevolgen van het meekoppelen en of mitigerende maatregelen nodig en mogelijk zijn.

Zowel het halen van de doelen als de vergunbaarheid van de voorkeursbeslissing kan door een meekoppelkans negatief beïnvloed worden. Benoem in het MER daarom de milieucriteria waar meekoppelkansen aan moeten voldoen om een plek in het voorkeursalternatief te krijgen. Als voorbeeld noemt de Commissie de combinatie van recreatie met hiervoor gevoelige habitattypen of (leefgebieden van) soorten. Dit geldt niet alleen voor grote (in omvang) meekoppelkansen, maar ook voor kleine, zeker in gebieden waar nu een hoge mate van rust heerst.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Effectbepaling en detailniveau

Detailniveau kan verschillen

Het is in dit stadium van de besluitvorming van belang dat de informatie beschikbaar komt:

- op basis waarvan de effectiviteit van de alternatieven kan worden beoordeeld voor de verschillende doelen, voor het geheel en voor de deelgebieden;
- die nodig is om de juiste locatie en aantallen voor de doorlaten te bepalen, omdat dit later niet meer gewijzigd kan worden;
- om 'showstoppers' in beeld te krijgen voor zover aanwezig. Zaken die later uitgewerkt of gefaseerd kunnen worden, kunnen nu globaal beschreven worden in het MER.

Bovenstaande punten betekenen dat het detailniveau per onderwerp sterk kan verschillen in dit MER. Zo zal er relatief veel informatie nodig zijn over de achtergrond en de uitwerking van eco-hydrologische maatregelen waaronder ook de invloed van wind op de keuze voor de doorlaten in de voorkeursbeslissing, maar kan de precieze inrichting van de overgangszones in een latere fase van de besluitvorming in een later MER in detail uitgewerkt worden.

Effecten van alternatieven en maatregelen

Omdat het voorkeursalternatief wordt samengesteld uit verschillende maatregelen vraagt de Commissie om, op een detailniveau passend bij de verkenningsfase, de omvang van de milieueffecten in beeld te brengen voor de onderzoeksalternatieven als geheel en waar nodig per maatregel afzonderlijk. Maak hierbij duidelijk onderscheid in de effecten en doelen voor de binnendijkse gebieden enerzijds en effecten en doelen voor het Markermeer anderzijds, omdat deze kunnen verschillen. De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de aard en mate waarin de effecten van alternatieven verschillen. Gebruik de vergelijking voor het project Oostvaardersoevers ook om vanuit de maatregelen het beste voorkeursalternatief samen te kunnen stellen.

Laat in de effectbeschrijving zowel de positieve als de negatieve effecten zien van zowel de aanleg- als de realisatiefase. Beschrijf mogelijke maatregelen om negatieve effecten te verzachten.

Recente onderzoeksresultaten

De afgelopen jaren is veel onderzoek naar de huidige en beoogde water- en ecologische kwaliteit gedaan in het IJsselmeergebied, zowel voor de PAGW als voor ontwikkelingen zoals de vismigratierivier Afsluitdijk en de Markerwadden. Dit onderzoek heeft nieuwe inzichten opgeleverd in aanvulling op eerdere onderzoeksresultaten, zoals bijvoorbeeld de Autonome Neerwaartse Trends (ANT) IJsselmeer¹¹. Maak in het MER duidelijk welke nieuwe inzichten afwijken van eerdere gegevens. Laat ook zien hoe dit heeft doorgewerkt in de gemaakte keuzes.

Cumulatie met andere projecten

Het project Oostvaardersoevers is één van de projecten in het IJsselmeergebied in het kader van de PAGW. Laat in het MER zien op welke onderdelen de effecten kunnen cumuleren met andere projecten. Denk aan inrichtingsmaatregelen en gebiedsbrede maatregelen uit de PAGW, maar ook de realisatie en ontwikkeling van de Markerwadden.

Doorkijk naar de planuitwerkingsfase

De effectbepaling kent een bepaalde mate van abstractie passend bij een verkenningsfase. Gebruik de effectbepaling ook om helder te krijgen welke (gedetailleerde) informatie nodig is om in de planuitwerkingsfase het voorkeursalternatief goed te kunnen beoordelen.

4.2 Bodem en water

Beschrijf de huidige waterkwaliteit en de opbouw, samenstelling en kwaliteit van de waterbodem in het studiegebied. Maak bij de effectbeoordeling gebruik van tijdsafhankelijke

¹¹ Wetenschappelijk eindadvies ANT-IJsselmeergebied, Noordhuis et al., 2014.

(seizoensgebonden) water-, nutriënten- en slibbalansen. Breng hierbij ten minste de effecten bij de systeemgrenzen in beeld, zoals de Oostvaardersdijk en de interactie met het regionaal watersysteem. Beschrijf, zoals beschreven in de NRD, de effecten op de waterkwantiteit en waterkwaliteit van het regionaal (grond)watersysteem in de polder (onder andere grondwaterstanden, stijghoogten, kwel, waterpeilen, aan- en afvoerdebieten). Beschrijf de effecten op de doorstroming van water en de slibhuishouding in het Markermeer, Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen daar waar dit onderscheidend kan zijn voor de alternatieven.

4.3 Natuur

Het beoordelingskader voor natuur dient voor de voorkeursbeslissing twee doelen. Enerzijds het bepalen van het meten van de beoogde verbetering van het systeem (worden de doelen gehaald?) en anderzijds het bepalen van de effecten als gevolg van het project (leidt het project tot effecten op natuurwaarden en indien negatief, zijn deze acceptabel?). Breng deze beoordeling voor de gebieden afzonderlijk (Markermeer, Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen) en in samenhang in beeld.

4.3.1 Bijdragen aan de ecologische basiskwaliteit

Het project beoogt de ecologische kwaliteit van de drie betrokken Natura 2000-gebieden Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen te verbeteren. Laat zien hoe de alternatieven en maatregelen het systeem verbeteren. Maak duidelijk hoe de belangrijke ecologische functies van het gebied vervuld kunnen worden en in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen van de relevante Natura 2000-gebieden worden behaald. Maak hierbij duidelijk onderscheid in ecologische doelen voor de binnendijkse gebieden enerzijds (Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen) en effecten en doelen voor het Markermeer anderzijds. Bij vogels kunnen de soorten met overeenkomstige biotoeppen worden samengenomen (bijvoorbeeld schelpdieretende watervogels).

Het Markermeer is geheel in het kader van de Vogelrichtlijn en gedeeltelijk (zuidwestelijke oevers) in het kader van de Habitatrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied. De Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen zijn uitsluitend in het kader van de Vogelrichtlijn als zodanig aangewezen. Laat zien hoe daar bij de toets aan doelbereik en de beschrijving van de effecten mee is omgegaan.

Omdat het project meerdere doelen nastreeft kunnen de maatregelen mogelijk leiden tot strijdigheden wanneer een positieve bijdrage aan één van de doelen juist een negatief effect heeft op een ander doel. Denk bijvoorbeeld aan het creëren van moerasnatuur, waar broedvogels en vissen van profiteren, dat ten koste kan gaan van rust- of voedselgebieden voor watervogels. Maak inzichtelijk welke (nieuwe) knelpunten kunnen ontstaan en welke mitigerende maatregelen in dat geval nodig en mogelijk zijn.

Maak ook duidelijk hoe de maatregelen kunnen bijdragen aan de kernkwaliteiten van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en/of de ecologische hoofdstructuur.¹² Een groot

¹² Beide termen worden in Flevoland gebruikt. Voor een overzicht zie <https://nnn.flevoland.nl/>

oppervlakte NNN valt samen met Natura 2000-gebieden. Besteed ook aandacht aan de gebieden die hier buiten vallen maar functioneel mogelijk wel samenhang hebben.

Doorwerking op KRW-doelen

Ga bij de effectbeoordeling ook in op de potentiële bijdrage van het project aan de KRW-doelstellingen van het Markermeer en het regionaal watersysteem. Relevante onderwerpen hierbij zijn in ieder geval doorzicht, visleefgebiedverbetering, vismigratiemogelijkheden en voedselbeschikbaarheid. Beschrijf de doorwerking van maatregelen op de KRW-doelen voor *Markermeer/IJmeer*, met name die doelen die niet voldoen in de huidige situatie (brede rietkragen in ondiepe oeverzones, bepaalde groepen vissoorten).

Kwaliteitsbeoordelingen voor het Markermeer¹³ wijzen uit dat het systeem onvoldoende kwaliteit heeft voor plantminnende vissen (gebaat bij ondiepe, begroeide oeverzones) en zuurstoftolerante vissen (afhankelijk van voldoende areaal geïnundeerde vegetatie). De (stortsteen)oevers trekken bijvoorbeeld uitheemse grondelsoorten aan waaronder de zwartbekgrondel. Deze beconcurrert de inheemse rivierdonderpad in hun leefgebied. Ga in het MER in op de mogelijkheden die het project biedt om dit soort systemische knelpunten te verminderen.

4.3.2 Effecten op natuurwaarden

Systeemmaatregelen

De systeemmaatregelen werken binnendijks vermoedelijk anders uit dan buitendijks. In de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen kunnen veranderingen in de dynamiek en 'doorspoelen' bijvoorbeeld leiden tot verbetering van de waterkwaliteit en vermindering van de ophoping van organisch materiaal in het riet waardoor meer vitale moerasnatuur met waterriet kan ontstaan. In het Markermeer daarentegen is de problematiek veel complexer is de vraag in welke mate dit project hierin kan bijdragen. Beschrijf deze processen en benoem (en onderbouw) de te verwachten ecologische winst die (uiteindelijk) tot stand kan komen. Benoem en duid de onzekerheden daarbij.

Gevolgen voor Natura 2000-gebieden

Beschrijf de verschillende effecten op habitattypen en leefgebieden van soorten en ga in op de duur van de effecten (als ruimtebeslag, vertroebeling en verstoring). Beoordeel de effecten van het project op de instandhoudingsdoelstellingen voor de drie relevante Natura 2000-gebieden Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. Soorten met overeenkomstige eisen aan hun leefgebieden (bijvoorbeeld schelpdieretende watervogels) kunnen gezamenlijk beschreven worden.

Besteed ook aandacht aan de effecten als gevolg van geluid, licht en trillingen tijdens de aanlegfase, voor zover die onderscheidend zijn voor de alternatievenkeuze. Laat zien welke vormen van hinder op kunnen treden en wat dit betekent voor de daarvoor gevoelige soorten. Ga ook in op mogelijkheden om belangrijke hinder te voorkomen (bijvoorbeeld fasering). Laat in de effectbeschrijving ook de gevolgen van de beoogde meekoppelkansen zien.

¹³ Natuurthermometer Markermeer-IJmeer: bepaling stand 2017, Sweco, Mouissie M. 2019.

Omdat het de verkenningsfase betreft, is het voldoende om een eerste indicatie te geven van de gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen en de aard van de maatregelen waarmee aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden voorkomen kan worden. Werk dit in de planuitwerkingsfase uit tot een Passende beoordeling. Ga globaal in op de vraag of, als in de Passende beoordeling blijkt dat aantasting van natuurlijk kenmerken niet kan worden aangesloten, de ADC-toets met succes doorlopen kan worden.

Gevolgen voor overige beschermde gebieden

Beschrijf de kernkwaliteiten van het NNN die door het voornemen beïnvloed wordt en beoordeel deze aan het beschermingsregime voor deze gebieden in de Omgevingsverordening van de provincie Flevoland.

Gevolgen voor beschermde soorten

Maak inzichtelijk of het project negatieve gevolgen heeft voor de (beoogde) gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten. Voor de eerste fase van het MER kan dit op het niveau van leefgebieden. Benoem sets van maatregelen waarmee afbreuk van de gunstige staat van instandhouding kan worden voorkomen.

4.4 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Inleiding

Het Nationaal Park Nieuw Land staat bekend als ‘het grootste man-made natuurpark ter wereld’ en wordt in de NRD benaderd als één samenhangend natuurgebied (pagina 13). Daarmee gaat de NRD voorbij aan de kern van de landschapskarakteristiek van het studiegebied; het landschap is immers door mensen gemaakt, inclusief de natuur. Het gebied is een cultuurlandschap pur sang.

In het plangebied bevinden zich belangrijke landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische elementen:

- het door de inpoldering ontworpen landschap van het Markermeer en de Oostvaardersdijk wordt gekenmerkt door strakke vormen en harde confrontatie tussen land en water. Het is onderdeel van de Zuiderzeewerken¹⁴ die een voorbeeld zijn van ingenieurskunst;
- in het gebied zijn diverse scheeps- en vliegtuigwrakken aanwezig, zowel op land als in water;
- het gehele plangebied kent een belangrijke archeologische verwachtingswaarde voor de prehistorie omdat de pleistocene afzettingen relatief hoog liggen.¹⁵

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft speciaal voor de ontwikkelingen in het IJsselmeergebied een handreiking gemaakt om erfgoed te integreren in het ontwerp conform het instandhoudingsbeleid van de Rijksoverheid.¹⁶

¹⁴ Deze omvatten een geheel van projecten waarmee de Zuiderzee werd afgesloten tot het IJsselmeer en gedeeltelijk werd ingepolderd.

¹⁵ Van den Brenk et al. 2014, Markerzand, Markermeer. Bureauonderzoek, Periplus Archeomare rapport 13A001-01.

¹⁶ Zie de Biografie van het IJsselmeer (2018), met name de hoofdstukken over het nieuwe land, de ingenieurskunsten.

Bijdrage aan doel 2 van het voornemen

De notitie R&D stelt een proces voor waarin eventuele negatieve effecten op landschap, cultuurhistorie en archeologie *achteraf* vastgesteld worden. In algemene zin is het beleid bij planontwikkeling juist gericht op ruimtelijke integratie van deze waardevolle (historische) landschapselementen *vooraf*. Dit heeft niet alleen behoud ten doel, maar ook versterking van de gebiedskwaliteit.

De Commissie adviseert daarom de aspecten landschap, cultuurhistorie en archeologie explicieter uit te werken aansluitend bij *Doel 2* (pagina 19 NRD). Hierbij is het uitgangspunt de gebiedskarakteristiek te respecteren en waardevolle historische landschapselementen te integreren in het ontwerp van de alternatieven. De mate van succes bij het behalen van *Doel 2* kan namelijk onderscheidend zijn tussen de verschillende alternatieven.

Advies

De Commissie adviseert:

- de handreiking van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed toe te passen bij het opstellen van de alternatieven. Ontwikkel voor de alternatieven varianten die de versterking van de belevingswaarden en inhoudelijke waarden van dit gebied versterken;
- de effecten op landschap, cultuurhistorie en archeologie te beschrijven en te onderzoeken hoe negatieve effecten voorkomen of beperkt kunnen worden. Geef ook aan op welke wijze cultuurhistorie en archeologie de gebiedskwaliteit kunnen vergroten;
- De benodigde baggerwerkzaamheden per alternatief expliciet te benoemen, daar waar onderscheidend voor de keuze tussen alternatieven. Voor baggerwerkzaamheden geldt altijd een archeologisch regime.¹⁷

5 Overige aspecten

Monitoring

Na het realiseren van de maatregelen gaat het gebied zich ontwikkelen. Deze ontwikkeling is van meer factoren afhankelijk dan alleen de inrichtingsmaatregelen zelf. Denk aan klimaat en andere projecten in het IJsselmeergebied. Beschrijf voor de verkenningsfase hoe monitoring het beheer kan bijsturen, en welke rol bestaande meetprogramma's daarbij spelen (zoals voor de PAWG als geheel). Deze informatie is relevant om de uitvoerbaarheid van het benodigde beheer en onderhoud te kunnen beoordelen (onderdeel van het beoordelingskader haalbaarheid).

Voor de onderdelen 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

¹⁷ Meestal archeologische begeleiding waterbodems, protocol 4107.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Eric van der Burg (voorzitter)

drs. Gert Dekker

dr. ir. Zwanette Jager

dr. Heleen van Londen

dr. Marcel van der Perk

drs. Willemijn Smal (secretaris)

ing. Rob Vogel

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

MIRT voorkeursbeslissing

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit , "omschrijving". Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een plan- / project- / gecombineerd plan- / project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

De minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Initiatiefnemer besluit

De minister van Infrastructuur en Waterstaat (Rijkswaterstaat).

Bevoegd gezag m.e.r.-procedure

De minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3453](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

